

Лекція 5-6

Тема: Характеристика сприймання

План

1. Властивості сприймань.
2. Види сприймань.
3. Ілюзії сприймання.

Список літератури:

1. Маклаков А.Г. Общая психология: Учебное пособие / А.Г. Маклаков. - СПб.: Питер, 2012. – 311 с.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С.Д. Максименко, В. О. Соловієнко. — К.: МАУП, 2010. —256 с.
3. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: Навчальний посібник / П. А. М'ясоїд. — К.: Вища школа, 2010. – 487 с.
4. Психологія: Підручник / За ред. Ю. Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2011. – 390 с.

1. Властивості сприймань

Сприймання — це психічний процес відображення в мозку людини предметів та явищ у цілому, у сукупності всіх їх якостей та властивостей при безпосередній дії на органи чуття.

У сприйманні предмета як своєрідного синтезу його властивостей відбувається реакція на комплексний подразник, рефлекс на відношення між його якостями. У результаті сприймання виникають суб'єктивні образи сприйраних об'єктів — уявлення. Процес сприймання відбувається у взаємозв'язку з іншими психічними процесами особистості: мисленням (ми усвідомлюємо об'єкт сприймання), мовою (називаємо його словом), почуттями (виявляємо своє ставлення до нього), волею (свідомим зусиллям організуємо перцептивну діяльність). Важливу роль у сприйманні відіграють емоційний стан особистості, її прагнення, переживання змісту сприйнятого. Емоції постають як мотив, внутрішнє спонукання до пізнання предметів та явищ. У сприйманні предметів та явищ світу важливу роль

відіграють активність, дійовість особистості. Вона виявляється в рухах органів чуття, спрямованих на об'єкти, які сприймаються, в їх обмацуванні, обстеженні зором їх контурів, окремих частин. У всіх різновидах сприймання моторний компонент сприяє виокремленню предмета серед інших об'єктів. На це звернув увагу І. Сеченов, вказуючи на те, що сенсорний і руховий апарати у набутті досвіду об'єднуються у відображувальну систему. Практичні дії — це одна з основних передумов адекватного сприймання предметів та явищ об'єктивної дійсності.

Найважливіші особливості сприймання – предметність, цілісність, структурність, константність, апперцепція, осмисленість, вибірковість, ілюзія.

Унаслідок впливу певних предметів і явищ навколишньої дійсності на наші органи чуття формується предметність сприймання.

Предметність сприймання виявляється в акті об'єктивації, тобто у віднесенні даних, отриманих із зовнішнього світу, до цього світу. Без такого віднесення сприймання не може виконувати своєї орієнтувальної та регулювальної функції у практичній діяльності людини. Предметність сприймання - вроджена якість; існує певна система дій, яка дає суб'єктові змогу відкрити предметний світ. Вирішальну роль тут відіграють дотик і рух.

Предметність як особливість сприймання має велике значення для регуляції поведінки. Цеглина і блок із вибухівкою можуть мати однаковий вигляд і сприйматись на дотик однаково, але за призначенням вони абсолютно різні. Зазвичай ми визначаємо предмети не за зовнішнім виглядом, а відповідно до того, як ми їх застосовуємо на практиці, або за їхніми основними якостями.

Предметність відіграє важливу роль і в подальшому формуванні самих перцептивних процесів. Коли виникає розбіжність між зовнішнім світом і його відображенням, суб'єкт має шукати нові способи сприймання, які забезпечать правильне відображення.

Сприймаючи певний об'єкт, ми виділяємо його окремі ознаки, сторони, властивості й водночас об'єднуємо їх у єдине ціле, завдяки чому в нас виникає його цілісний образ.

На уроках хімії учень набуває знань про властивості різноманітних хімічних елементів: дізнається про питому вагу кожного з них, про колір, структуру, запах тощо. Усі ці дані про окремі хімічні властивості синтезуються в загальні знання і зумовлюють цілісне сприймання хімічного елемента в сукупності його властивостей.

Кожен елемент образу сприймання набуває значення лише у співвідношенні з цілим і визначається ним. Сам образ сприймання також залежить від особливостей його складників. Так, при сприйманні нового навчального матеріалу школяр стежить за змістом пояснень учителя. Для осмисленого цілісного сприймання матеріалу учневі важливо збагнути зв'язок між словами і фразами. Цілісне сприймання відповіді учня теж виникає після того, як він висловив свої знання в мові. Пояснення вчителя і відповідь учня мають певне смислове значення, не притаманне окремим звукам і словам, з яких складається їхня мова.

Сприймаючи предмет, ми осмислюємо його як єдине ціле, що має свою структуру. Під час розмови по телефону деякі звуки ми чуємо нечітко, але розуміємо суть розмови. Так, на основі набутого досвіду й знань людина об'єднує окремі елементи у процесі сприймання в цілісний образ, надає їм певної структури, сформованості.

Гештальтпсихологи пояснюють цілісність сприймання не об'єктивною цілісністю предметів та явищ, а внутрішніми якостями "духу", його первісними цілісними структурами. Вони стверджують, що в акті сприймання удосконалюється своєрідне формоутворення, надається цілісність та структурність предметам, що відображаються. Цілісність – лише суб'єктивна якість, що виникає в рефлекторній діяльності. З погляду гештальтпсихології, у сприйманні хаотичність світу перетворюється на певні

структури, вкладається в певні форми, внаслідок чого предмети й виступають як цілісні.

"Сприймання – це реконструкція світу", стверджують гештальтпсихологи. Ця теорія пояснює сприймання як спонтанний процес (тобто такий, що виникає сам собою) і фактично ігнорує існування відчуттів як перцептивного відображення окремих якостей і властивостей предметів та явищ об'єктивної дійсності.

Під константністю розуміють відносну постійність величини, форми, кольору предметів, що сприймаються при зміні відстані, ракурсу, освітленості.

Якщо предмет, який сприймають на деякій відстані, віддалений від того, хто сприймає, то відображення предмета на сітківці зменшується як у довжину, так і в ширину, тобто зменшується і його площа, а тим часом у сприйнятті образ збереже в певних межах приблизно ту саму, властиву предметові величину. Так само форма відображення предмета на сітківці буде змінюватися при кожній зміні кута зору, під яким ми бачимо предмет, проте його форма сприйматиметься нами як більш-менш постійна.

Константність сприймання наявна при зоровому сприйманні форми й кольору предметів. Наприклад, коли на уроці малювання учні розглядають набір овочів на столі, кожен сприймає їх під своїм кутом зору. Але образи цих предметів зберігають постійні розміри.

Класна дошка сприймається чорною, стеля – білою, обкладинка зошита – синьою і при яскравому освітленні, і при тьмяному, і при електричному, і при денному світлі.

Механізм константності не природжений. Людина, яка прожила все своє життя в одноповерховому будинку, потрапивши на верхній поверх висотного, не може розпізнати людей, автомобілі, оскільки вони їй здаються дуже маленькими. Водночас мешканці цього будинку бачать усі об'єкти внизу без спотворення їхніх розмірів.

Константність сприймання забезпечується досвідом, що набувають у процесі індивідуального розвитку особистості, і має велике практичне значення. Якби сприймання не було константним, то при кожному кроці, повороті, русі, зміні освітленості ми не могли б розпізнавати те, що було відоме раніше.

З попереднім досвідом людини пов'язані і її інтереси, настанови, прагнення, почуття, погляди і переконання, які також впливають на сприймання нею предметів і явищ навколишньої дійсності. Відомо, що сприймання малюнка, мелодії, кінофільму в різних людей не однаково. Трапляються випадки, коли людина сприймає не те, що є, а бажане їй.

Апперцепція – це залежність змісту і спрямованості сприймання від досвіду людини, її інтересів, ставлення дожиття, настанов, знань.

Апперцепція – одна з найважливіших особливостей сприймання. Сприймає не саме собою око, не ізольоване вухо чує звук, не окремо язик розрізняє смакові якості. Усі види сприймання здійснює конкретна жива людина. У сприйманні завжди виявляються індивідуальні особливості, бажання, інтереси, ставлення людини до предмета чи явища. Так, ідучи лугом, ботанік може звернути увагу на різноманітні рослини, сукупність яких дає повну структуру трав'яного покриву ґрунту. Художник-пейзажист залишиться байдужим до цих об'єктів, натомість його увагу приверне співвідношення кольорів, що утворюють живописний пейзаж цієї місцевості.

Цікавими є дослідження американського психолога А. Еймса з "перекошеною кімнатою". Вона побудована таким чином, що завдяки використанню правил перспективи створює таке саме зображення на сітківці ока, що й звичайна прямокутна кімната. Коли в "перекошеній кімнаті" розміщують які-небудь об'єкти, то спостерігач сприймає їх спотвореними в розмірах (наприклад, доросла людина здається меншою, ніж маленька дитина). Напевно, люди настільки звикли до нормальних прямокутних кімнат, що в сприйманні спотворюються швидше об'єкти, поміщені в "перекошену кімнату", аніж сама кімната. Цікаво, що жінки не сприймають

своїх чоловіків у цій кімнаті з якимись змінами, а як звичайно, а кімнату бачать спотвореною.

За наявності суперечливої інформації перцептивна система має зробити вибір. Результат вибору зумовлюється попереднім досвідом людини; добре знайомі предмети "перекошена кімната" не спотворює. Знайомство з кімнатою шляхом обмацування приводить до поступового зменшення ефекту спотворення інших предметів, і зрештою сама кімната починає сприйматися правильно, тобто перекошеною.

Отже, сприймання залежить від попереднього досвіду людини. Що більше людина обізнана з певним об'єктом, то повнішим, точнішим і змістовнішим є її сприймання цього об'єкта.

Залежність сприймання від попереднього досвіду людини, її уподобань є важливою закономірністю, на яку треба зважати в організації навчальної діяльності. У педагогічній практиці вчителю важливо враховувати досвід і знання учня, спрямованість його інтересів, наявність або відсутність настанов на сприймання, що буде сприяти змістовнішому сприйманню дійсності.

Сприймання – це не лише чуттєвий образ, а й усвідомлення виділеного об'єкта. Людина сприймає предмети, які мають для неї певне значення. Сприймання людини тісно пов'язане з мисленням, із розумінням сутності предмета. Свідомо сприйняти предмет - означає подумки назвати його, тобто віднести його до певної групи, класу предметів, узагальнити його в слові.

Завдяки осмисленню сутності та призначення предметів стає можливим цілеспрямоване їхнє використання. Сприймаючи предмет, ми можемо точно назвати його або сказати, що він нам нагадує.

Узагальненість сприймання – це відображення одиничного випадку як особливого вияву загального. Певне узагальнення наявне в кожному акті сприймання.

Ступінь узагальнення залежить від рівня та обсягу наявних у людини знань. Скажімо, яскраво-червону квітку ми усвідомлюємо або як айстру, або

як представника сімейства складноцвітих. Слово – знаряддя узагальнення. Називання предмета підвищує рівень узагальнення сприймання. Осмисленість і узагальненість добре виявляються при сприйманні незакінчених малюнків. Ці малюнки ми доповнюємо нашим досвідом і знаннями.

Отже, уже в акті сприймання відображення будь-якого предмета набуває певного узагальнення, предмет певним чином співвідноситься з іншими предметами. Узагальненість є вищим виявом усвідомленого людського сприймання. В акті сприймання втілюється єдність чуттєвих і логічних елементів, взаємозв'язок сенсорної і мисленнєвої діяльності особистості.

На наші аналізатори діє зазвичай низка об'єктів. Проте не всі ці об'єкти ми сприймаємо однаково чітко і ясно. Ця особливість характеризує вибірковість сприймання.

Вибірковість сприймання – це зміна діяльності органів чуття під впливом попереднього досвіду, настанов та інтересів людини.

Кожний фахівець намагається сприйняти в предметах і явищах головним чином те, що його цікавить, а тому він не помічає тих деталей, які не стосуються його фаху. Це створює індивідуальний підхід до сприймання. Тому й говорять про професійне сприймання у людей різних спеціальностей: художник-живописець бачить у навколишньому світі насамперед красу людей, природи, форм, ліній, кольорів; композитор визначає гармонію звуків, а ботанік – особливості будови рослин тощо.

Сприймання може характеризуватися й діяльністю, в яку воно включене. Одного художника запитали, як він сприймає апельсин. Він відповів: "Усе залежить від того, чому служить це сприймання. Я сприймаю апельсин так, коли його купую, інакше – коли його їм, і ще інакше – коли його малюю".

Дослідження І.М. Сеченова, Б.М. Тешюва, Б.Г. Ананьєва довели, що головною можливістю сприймання є вирізнення контуру предмета. І лише

після того, як удається вирізнити контур зображення з фону, починається аналіз форми, пропорцій, окремих деталей предмета. Вирізнення предмета із тла становить необхідну умову чіткого сприймання.

Предмет і фон динамічні. Те, що було предметом сприймання, може після завершення роботи злитися з тлом. Щось із тла на деякий час може стати предметом сприймання. Динамічність співвідношення предмета і тла пояснюють переключенням уваги з одного об'єкта на інший, що зумовлено переміщенням осередку оптимального збудження корою головного мозку.

Особливості психологічної закономірності вирізнення предмета із тла сприймання і динамічних взаємовідносин чітко простежуються на так званих подвійних зображеннях.

Вирізнення об'єкта визначається передусім його об'єктивними властивостями й умовами, в яких він сприймається. До них належить контраст об'єкта з тлом. На це зважають при виборі форми, фарбування, літерного шрифту для вирізнення пішохідного переходу, транспортних знаків. Стрілочники, робітники-шляховики, виконуючи свої функції, вдягають спеціальні оранжеві жилети, які чітко виділяються на тлі землі, асфальту, снігу.

Контрастні кольори сприяють вирізненню предмета з тла. Слово, написане вчителем крейдою на чорній дошці, помилка, підкреслена в зошиті учня червоним олівцем, привертають до себе увагу. Вирізнення об'єкта залежить від відстані, на якій ми його сприймаємо, від умов освітлення тощо. На великій відстані, за недостатнього освітлення контури об'єктів згладжуються, що утруднює вирізнення їх серед інших об'єктів.

Стимулювальну роль у вирізненні предмета із тла відіграє попереднє ознайомлення з об'єктом. Щоб учні могли самостійно розібратися в особливостях композиції конкретного літературного твору, потрібно заздалегідь познайомити їх із різноманітними прийомами композиції. Щоб студент зміг зробити психологічний аналіз методів, якими користується вчитель для підтримування уваги учнів на уроці, важливо попередньо

ознайомити його з психологічними особливостями уваги та прийомами її тренування.

Обведення контурів предмета також допомагає організації сприймання. Так, показуючи на мапі річку чи острів, учень обводить їх рукою, що допомагає йому виділити ті об'єкти, що самі не "впадають в око", визначити їхні особливості. Чітка постановка перед учнями завдань щодо виділення того чи іншого предмета або його частини з багатьох інших - необхідна умова їхнього успішного виконання.

2. Види сприймання

У чуттєвому пізнанні відчуття та сприймання виявляються в єдності. Сприймання поза відчуттями не буває. Розрізняють сприймання за сенсорними особливостями (зорові, слухові, нюхові, дотикові, смакові, кінестетичні, больові тощо), відношенням до психічного життя (інтелектуальні, емоційні, естетичні), складністю сприймання (сприймання простору, руху, часу).

Сенсорний склад сприймання багато в чому збігається з відчуттям. На відміну від відчуття специфічне у сприйманні полягає в тому, що той чи інший бік зорового, слухового, тактильного сприймання стає предметом усвідомлення, розумінням його значення для життя. Сенсорне сприймання предметів та явищ дійсності відбувається у комплексі, взаємодії органів чуття: зору та кінестетичних відчуттів, зору і слуху тощо. При цьому один з різновидів сприймання постає як провідний, а інші — як допоміжні. Наприклад, у музичній діяльності провідним завжди є слух, а допоміжним — кінестетична чутливість. У кваліфікованого хірурга кінестетична чутливість відіграє важливу роль: контролює і регулює рухи, потрібні під час оперування.

За відношенням до психічного життя особистості сприймання набуває особливого значення. В об'єкті сприймання може специфічно постати інтелектуальний або емоційний бік предмета чи явища, що пізнається. Наукові знання потребують інтелектуального їх сприймання, тобто

сприймання змісту, розуміння понять і термінів, виконуваних дій, посиленої дії пам'яті, уваги, мислення. Емоційне ж сприймання яскраво постає при сприйманні художніх, мистецьких творів. У цьому різновиді сприймання провідну роль відіграє його емоційний бік, безпосередній вплив сприйманого об'єкта на почуття — моральні, естетичні. Певна річ, художнє сприймання відбувається в єдності з інтелектуальним. Розуміння того, що сприймається, є необхідною його передумовою, але емоційне переживання в художньому сприйманні визначає його характер: піднесеність або пригніченість настрою, переживання високого, комічного, трагічного, що збуджується сприйманим матеріалом. Сприймання за змістом — це сприймання простору, руху, часу. У сприйманні простору, руху та часу беруть більшу чи меншу участь різні аналізатори в їх взаємозв'язку.

Сприймання простору відбувається за участю зорового, кінестетичного та слухового аналізаторів. Об'єктом просторових сприймань є диференціація розмірів і форм предметів, віддалі, розміщення їх у просторі, глибини, рельєфу. Сприймання розмірів на око і дотик досягає значної досконалості. Сприймання горизонтальних ліній точніше, ніж сприймання вертикальних. У сприйманні простору велику роль відіграє окомір. Просторові явища досить точно сприймаються також тактильно та кінестетично.

Слухом людина достатньо успішно сприймає напрямок звуків у просторі: далеко, близько, вгорі, внизу, праворуч, ліворуч. Напрямок на слух можна визначити з точністю до 10 градусів. При моноуральному сприйманні звуку точність сприймання напрямків порушується.

Сприймання віддалі, глибини та рельєфності відбувається по-різному при монокулярному та бінокулярному баченні. При бінокулярному сприйманні (сприймання двома очима) точність визначення віддалі набагато більша, ніж при монокулярному (сприймання одним оком). Сприймання глибини та рельєфу залежить від того, як відображається предмет на сітківці ока: в кореспондуючих чи диспаратних точках сітківки.

Якщо збуджуються кореспондуючі точки сітківки, тобто такі, що симетрично розміщені у правому та лівому оці від центральної ямки, то зображення сприймається як один предмет, в одній площині. Якщо ж сприйнятий предмет на сітківці зображується диспаратно, тобто в обох очах по-різному віддалено від центральної ямки, то предмет бачимо або подвоєним, якщо диспаратність значна, або об'ємно, рельєфно, якщо диспаратність є незначною. На цьому принципі побудовано стереоскопи, стереоскопічне кіно.

При сприйманні простору залежно від розміщення предметів у просторі виникають зорові ілюзії, тобто неточне сприймання розмірів, паралельності, опуклості, угнутості. Пряма паличка, занурена у склянку з водою, здається зігнутою; розмір сонця вранці та ввечері здається більшим порівняно з тим, як воно сприймається в zenіті; два однакових кути, однакових кружечки, однакові лінії здаються різними серед більших або менших за розміром зображень таких самих предметів тощо.

У сприйманні простору важливу роль відіграють акомодация та конвергенция органа зору. Акомодация — це зміна опуклості кришталика відповідно до віддалі предмета, а конвергенция — спрямування очей на предмет сприймання. Ці фізичні зміни в органі зору пов'язані зі сприйманням віддалі та обсягу предмета.

Сприймання руху — це відображення зміни положення предметів у просторі. Сприймання руху залежить від того, як сприймається рухомий предмет стосовно іншого нерухомого чи рухомого предмета. У першому випадку рух предмета сприймається адекватніше, ніж у другому. При сприйманні рухомого предмета відносно іншого предмета, що рухається в одному з ним напрямку або у протилежному напрямку, може виникнути ілюзія відсутності або прискорення руху. Нерухомий предмет, відносно якого сприймається рух іншого предмета, здається рухомим, але його рух сприймається у протилежному напрямку.

Якщо в полі зору немає нерухомого предмета, відносно якого сприймався рухомий предмет, то рух сприймається у 15-20 разів повільнішим. Рух літака на тлі безхмарного неба здається повільнішим.

Сприймання часу полягає у відображенні тривалості та послідовності дії подразника на організм. Спеціального органу для сприймання часових явищ немає. У сприйманні часу беруть участь усі аналізатори, відбиваючи тривалість їх дії. Важливу роль у сприйманні часу відіграють різні органічні зміни, ритмічність їх дії (дихання, серцебиття тощо).

Безпосереднє сприймання тривалості часу є незначним (0,75 с). Триваліші інтервали людина сприймає в результаті поділу та відліку їх рівними частинами в межах однієї секунди. Отже, великі інтервали часу сприймаються опосередковано.

Сприймання послідовності відбувається завдяки перервам у тривалості дії подразників на аналізатори. Сприймання тривалості залежить від ставлення до змісту, характеру сприйманого об'єкта. Сприймання цікавого викликає ілюзію швидкості перебігу часу, а сприймання нецікавого, неприємного, вимушене очікування створюють ілюзію уповільнення тривалості дії.

3. Ілюзії сприймання

Ілюзіями називають неадекватні сприймання, які неправильно, викривлено, помилково відображають об'єкти, що діють на аналізатори. Ілюзії зумовлюються різними причинами. Однією з них є активізація старих тимчасових зв'язків у нових, істотно відмінних від попередніх ситуаціях.

Приклад м'язової ілюзії. Перед піддослідним лежать дві коробки однакової форми, однакової ваги, але різні за розміром: одна більша, друга менша. Піддослідному менша коробка здається важчою. Сприймання в цьому разі має ілюзорний характер. Помилку пояснюють динамічним стереотипом, який до цього був вироблений в обстежуваного. У процесі зорового сприймання більша коробка сприймається як важча, а менша - як легша, оскільки так часто буває в житті. Тому м'язам тієї руки, якою піддослідний

підіймає більшу коробку, він надає більшого напруження, а м'язам другої руки - меншого. Через це невелика коробка сприймається як важча.

Особливо поширеними є оптичні ілюзії. Дві лінії однакової довжини ми сприймаємо як різні за довжиною: та лінія, на кінцях якої накреслено кути, обернені відкритою стороною до неї, здається коротшою. Спеціальні спостереження показали, що велика кількість людей перебільшує довжину вертикальних ліній порівняно з горизонтальними. На цій підставі виникає ілюзія переоцінки.

Існує чимало ілюзій, зумовлених різницею в яскравості предмета та фону сприйняття. На темнішому тлі фігури здаються світлішими, ніж на менш темному.

Ілюзії породжує діяльність різних аналізаторів. Найпоширенішими є зорові ілюзії. Так, у білій сукні жінка здається повнішою, ніж у темному одязі. Тканина в горизонтальну смугу повнить фігуру, а у вертикальну - подовжує. Дзеркальна стіна розширює приміщення, створює ілюзію простору.

Зорові ілюзії було помічено й у тварин. На практичному використанні зорових ілюзій будується маскування, яке є захисним пристосуванням для звірів, риб, пташок. Один з ефективних способів маскування - мімікрія (злиття з тлом), інший спосіб маскування полягає у використанні малюнка, що деформує, у якому такою мірою порушено контури тварин, що їх навіть не можна розпізнати й розрізнити. Наприклад, завдяки яскравим смугам зебри з певної відстані неможливо вирізнити тварину з навколишнього середовища.

Ілюзії мають найрізноманітніші причини: вироблені життєвою практикою прийоми зорового сприймання, особливості зорового аналізатора, зміна умов сприймання, образне передбачення побаченого, дефекти зору.

Та якою б складною не була ілюзія, спотворене сприймання можна відрізнити від правильного. Практична діяльність людей уточнює образи сприймання.

Глосарій

Сприйняття, *сприймання* (перцепція, від лат. *perceptio*) — пізнавальний психічний процес, який полягає у відображенні людиною предметів і явищ, у сукупності всіх їх якостей при безпосередній дії на органи чуття.

Предметність сприймання виявляється в тому, що властивості предмету відображаються в образі не ізольовано, а як належні предмету тобто в акті об'єктивації.

Цілісність сприймання формується на основі сумісної діяльності ряду аналізаторів, об'єднаних у функціональну систему.

Структурність – сприймання не просто конгломерат відчуттів, а в ньому відображаються відношення різних властивостей і частин предмету, тобто його структура.

Константність – відносна постійність сприйманої величини, форми і кольору предметів при зміні відстані, положення спостерігача, освітленості предмету.

Осмисленість – сприймаючи предмети і явища дійсності, людина тлумачить їх згідно з наявними знаннями і практичним досвідом.

Тести для самоконтролю

1. Яке з наведених нижче визначень аперцепції є правильним ?
 - а) це негативний вплив попереднього досвіду на сприймання.
 - б) це залежність сприймання від попереднього досвіду людини;
 - в) залежність сприймання від об'єктивних властивостей об'єкта.
2. Ілюзією сприймання є...
 - а) властиве в певних умовах всім людям неадекватне помилкове відображення об'єктів;
 - б) помилкове відображення об'єктів у хворобливому стані;
 - в) викривлене сприймання об'єктів у стані втоми.
3. При ушкодженні вискової кори порушується ...
 - а) сприйняття кольору;

- б) слухове сприйняття;
 - в) сприйняття часу.
4. Однією з найважливіших властивостей сприймання є ...
- а) абстрактність;
 - б) предметність;
 - в) ієрархічність.
5. Сприймання – це...
- а) відображення цілісних предметів і формування явищ при безпосередній дії подразників на органи відчуття;
 - б) відображення цілісних предметів і явищ при безпосередній дії подразників на органи чуття.
6. Чи правильне визначення: предметність сприймання полягає в тому, що різні за якість відчуття, отримані від предмета, поєднуються і відносяться до предмета як до окремої речі.
- а) так;
 - б) ні.
7. З предметністю і цілісністю сприймання тісно пов'язана така його важлива риса, як...
- а) структурність;
 - б) константність;
 - в) просторовість.
8. Інформація яка надійшла до зорового аналізатора обробляється в:
- а) зорових рецепторах;
 - б) зоровому нерві;
 - в) довгастому мозку;
 - г) корі мозку.
9. Зовнішнє подразнення сприймається:
- а) рецепторами;
 - б) інтернейронами мозку;

- в) нервовими центрами;
- г) корою головного мозку.

10. Нюховий аналізатор подразнюється:

- а) механічним шляхом;
- б) хімічними подразниками;
- в) світловими подразниками;
- г) термоподразниками.

11. Здорова людина основну інформацію із зовнішнього світу через органи:

- а) слуху і дотику;
- б) зору;
- в) нюху, смаку;
- г) зору і слуху.

12. Рогівка - це:

- а) прозора оболонка ока;
- б) непрозора оболонка;
- в) оболонка, пофарбована пігментами;
- г) оболонка, пронизана кровоносними судинами.

13. Зорові рецептори розташовані в оболонці ока, яка називається:

- а) судинною;
- б) рогівкою;
- в) райдужною;
- г) сітківкою.

14. Звукова хвиля викликає в першу чергу коливання:

- а) волоскових клітин;
- б) рідини равлика;
- в) мембрани равлики;
- г) барабанної перетинки.

15. Функція вирівнювання тиску повітря між порожниною вуха і зовнішнім середовищем належить:

- а) внутрішньому вуху;

- б) зовнішньому вуху;
- в) середньому вуху;
- г) кістковому лабіринту.

16. Остаточний аналіз висоти і сили звуку відбувається в (у):

- а) довгастомозку;
- б) внутрішньому вусі;
- в) скроневій частці кори великих півкуль;
- г) потиличній долі кори великих півкуль.

17. Вестибулярний апарат пов'язаний:

- а) зі слуховий зоною кори головного мозку;
- б) із зоровою зоною кори головного мозку;
- в) з мозочком і руховою зоною кори головного мозку;
- г) тільки з мозочком і слуховою зоною.

18. Людина сприймає запах:

- а) носоглоткою;
- б) рецепторами верхньої частини носової порожнини;
- в) рецепторами нижньої частини носової порожнини;
- г) усіма рецепторами носової порожнини.

19. Сприймання і відчуття:

- а) взаємопов'язані;
- б) тотожні;
- в) сприймання є сумою відчуттів.

20. Ілюзія сприймання:

- а) нормальний процес;
- б) патологічний процес.